

Dialogue
Works

Kigale Deklarasyon

Kigale Deklarasyon

Ang aton Kalibutan,
ang amon Tingug

Enjoy your rights

Nga gina suportahan halin sa

Federal Ministry
for Economic Cooperation
and Development

Terre des Hommes
International Federation

kinder
not
hilfe

Ang aton Kalibutan, ang amon Tingug Kigale Deklarasyon

Introduksyon

Kami nga mga kabataan nga mamumugon nga nagarepresentar sang mga asosasyon kag komitiba gikan sa 16 ka mga pungsod sa bug-os nga kalibutan, nagtililipon para sa Pang-kalibutanon nga Paghiusa sang mga Kabataan kag Lamharon nga Mamumugon (Global Gathering of Working children and youth) sa Kigali, Rwanda ,Africa halin sang Enero 16 tubtob Enero 20, 2023. Ini nga pagtililipon ginsuportahan sg Dialogue Works Campaign. Ining tumalagsahon nga higayon naghatag sa amon sang tion sa pagkilalahay, pagbay-lohanay sang hunahuna kag sa pagtuon. Dugang sini, nakadihon kami sang mga panug-da-on kag mga polisiya nga dapat ipatuman sa lokal kag pungsodnon.

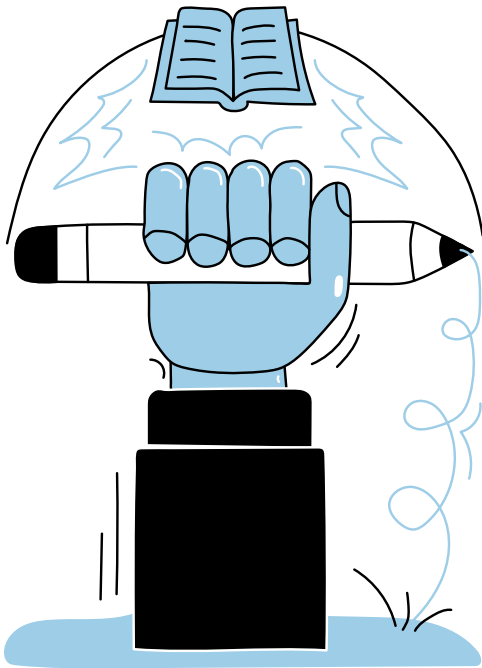
1. Hatagan igtalupangod ang kapigaduhon, maghatag sang disente nga trabaho sa mga ginikanan agod mapaseguro nga ma angkon ang mga nagapanguna nga kinahanglanon.

- Ang kaimulon kag ang pagpanghimulos, nangin kabangdanan sa isa kag isa. Gani, ini dapat dulaon agud ang tagsa ka panimalay may nagakaigo nga ginakuhan nga magasabat sa nagapanguna nga kinahanglanon sang mga kabataan kaangay sang: pagkaon, beste, matinlo nga tubig, matinlo nga pagsinalayo kag edukasyon sa syudad man o kaumahan.
- Ang krisis sa klima, pagpangayaw sa iban nga mga duog kag pungsod, pandemya, mga kinagamu, pagkaguba sg palibot kag pagpangawat/ korapsyon amo ang nagaduso sa amon nga padayunon ang paghimakas agud masolbar ang ini nga mga kahimtangan. Sa panahon sang pandemya kag mga emerhensya, kinahanglanon nga mapasiguro ang alalangay nga

pag-ambit sang sosyal nga proteksyon para sa mga hamtong kag mga kabataan kag sa tanan nga pamilya dira sa pag-agum sang dekalidad nga serbisyo sa Ikaayong lawas, bakuna kag maayo nga palibot.

- Ang mga ginikanan kag manugtatap dapat may higayon nga makaobra sa nagakaangay ,permanente nga palangitan-an kag mga paghanas man kag pagtuon sa pagpauswag sang ikasarang (Vocational training) sa tanan nga lugar, sa syudad man, sa kauhahan, sa malayo nga mga lugar o kampo (refugee camp).
- Dapat mapasiguro sang gobyerno nga mahatag ang kinamatarung sa desente nga puluy an, kag kinamatarung nga maka angkon sang duta ang kada pamilya. Dugang sini kinahanglan namon ang mga lugar nga pagahampangan, paglingaw lingawan kag kasadyahan para sa kauswagan sang mga kabataan.

2. Seryosohon ang amon edukasyon , de kalidad nga pagtuon kag paghanas sang ikasarang.

- Dapat respetuhon ang amon kinamatarung sa pagtuon, , labi na sa panahon sang pandemya kag iban pa nga mga emerhensya. Kabahin sini ang pag angkon sang de kalidad nga edukasyon bilang kinamatarong

sa diin libre kag mainabyanon, nagasabat sa amon kinahanglanon, madali maangkon, hilway sa kalakasan kag wala sang diskriminasyon kag may paghanas sang ikasarang labi na gid sa digital nga aspeto. Ang edukasyon para sa tanan upod na dira ang mga bata nga mamumugon nga may kasablagan sa lawas, kabataan nga may kaugalingon nga lengwahe, ilabe na gid ang wala sang higayon kag ikasarang nga makagamit sang internet.

- Buot man namon pasanyugon ang pormal, sosyal kag pangkomunidad nga edukasyon nahanungod sa pag-amlig, paghatag sang hustisya kag pagrespetu sa aton palibot para sa masunod nga mga henerasyon.
- Gusto man namon mahatagan sang pagtuon ang pamilya nahanungod sa kinamatarung sang mga kabataan, kag subong man ang mga paghimulos o paglapas sini nga mga kinamatarung.
- Luyag man namon nga pasanyugon sang gobyerno kag mga estado ang ila pagpaninguha agud matapna ang mga drop outs kag ang mga gin tunaan sa pag untat eskwela sang mga kabataan, subong sang diskriminasyon kag kalakasan subong man ang mga balayran sa eskwelahan. Indi kami gusto nga mag untat sa pag-eskwela tungod kay kami naga obra ukon iban pa nga rason.
- Para mapadayon ang amon pag eskwela paagi sa amon kinitaan, masarangan namon bayaran ang iban nga mga galastuhon agud lamang mapadayon ang amon pag eskwela, kag nahanas man kami paagi sa amon pag-obra.

3. Amligi kami gikan sa paghimulos sa amon kusog pangabudlay (Labour exploitation), makatalagam nga situation kag tuguti kami nga mga kabataan mag obra sa nagakabagay nga ulobrahan nga may dignidad.

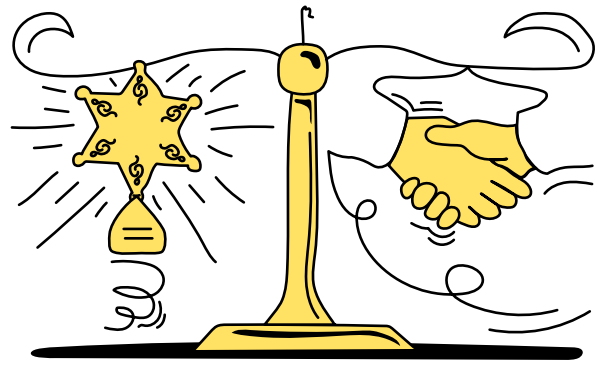
- Luyag namon nga kami respetuhon kag proteksyunan batuk sa pagpanghimulos sang amon kusog pangabudlay. Indi man kami luyag sang tuman kabug-at nga trabaho, kulang ang bayad, makatalagam nga sahi sang trabaho, o trabaho nga may kaangtanan sa trafficking, o pagtrabaho nga pilit tungod nagaid sa utang, ini tanan isa ka krimen.

- Ang mga lalaki nga kabataan naga atubang sang makatalagam kag mas mabug-at nga trabaho, samtang ang mga babaye naga obra bilang timbang sa balay sa malawig nga oras nga wala sang bayad, ini nga mga kahimtangan nagadingot sa ila kinamatarung sang nagakaangay nga trabaho nga may dignidad.

- Apang indi kami gusto nga untaton ang tanan nga trabaho para sa kabataan. Nagakinahanglan kami sang trabaho nga nagakabagay sa amon edad kag kapasidad agod makabulig suportang sa amon mga pamilya, mapauswag ang ikasarang, kag makakita sang kwarta sa pagsabat sang mga nagapanguna nga kinahanglanon sang amon pamilya kag pagrespeto sa amon duna nga kultura. Ang mga trabaho kinahanglan hilway sa katalagman, may nagakaigo nga sweldo kag nagatugot/hatag sang ligwa para sa pagtuon, pagpahuway kag paghampang.

- Kadam-an sa amon ginapabugal nga nakabulig kami sa amon tagasa ka pamilya kag gusto namon nga hatagan bili ang amon pangabudlay. Ang amon obra nag hatag sa amon sing higayon nga magkabuhi kami nga may dignidad, makabulig sa amon pamilya kag makapadayon sa pag eskwela bilang kabahin sang amon gawi kag kultura, indi lamang epekto sang kaimolon kag paghimulos.

- Ang nagaluntad na nga mga laye kag polisiya para sa proteksyon sa mga kabataan nga mamumugon batuk sa paghimulos dapat lubos nga mapatigayon kag mabantayan sa tanan nga lugar. Dugang pa, ang mga laye maga suportang sa mga obra nga hilway sa katalagman kag naga ganar kag makatuon sang mga higayon sa pag eskwela, kag mangin bukas sa paghatag sang mga paghanas sang abilidad kag ikasarang. Ang kahimtangan sa pagtrabaho dapat mapauswag upod diri ang mga kabataan nga may sablag sa lawas (disabilities).

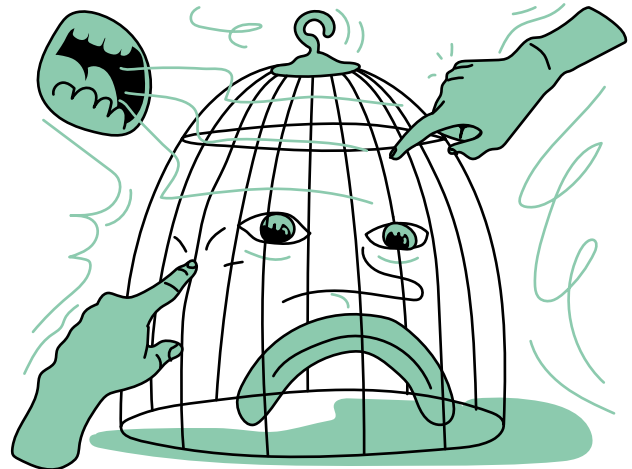

4. Pamatii kami, hangpa kami kag ipatuman ang mga laye nga nagarespetu sang amon mga kinamatarung.

- Kinamatarung namon nga mabatian, kag mahatagan pagtamod sa tanan nga mga bagay nga may kaangtanan kag naga apekto sa amon kabuhi. Gusto man namon magpakigbahin sa paghimo sang desisyon sa tanan nga halintang kag seryoso nga hatagan sang pagtamod sang mga ginikanan, manugtapat, manunudlo, empleyado, pulis, tigpatuman, relihiyoso, mga lideres sa komunidad, manugdihon sang mga polisiya kaupod ang mga awtoridad sa goyerno kag iban pa nga mga pungsudnon kag pang kalibutanon nga ahensya kag organisayon kaangay sang UNICEF kag ILO ukon tiglawas sa rehiyon.
- Indi bastante ang pagpamati lang, gusto namun ang mga hamtong mag giho kag mag sabat sang amun ginapa butyag.
- Komitiba sang mamumugon nga kabataan, asosasyon, networks, kag mga hublag / movement dapat suportahan. Dapat kami makahibalo sang mga polisiya kag laye nga naga apekto sa amun. Dugang pa sini, luyag namon mangin kabahin sa pagdihon kag pag bantay sa mga laye, polisiya kag programa para mapa sanyog ang nagakabagay nga pagpatigayon, agud mangin mabinatyagon sa kamatuoran, sa kahimtangan, sa kinahanglanon kag ginahandum.
- Ang mga hamtung dapat maga kabig sa amun bilang isa sa ka katapo sang pungsod subong isa ka ahente sa pag bag-o sang sosyedad sa pag atipan kag pag amlig sang aton kalibutan kag sa tanan nga nagapuyo diri.

5. Ilikaw kag protektahan ang mamumugon nga kabataan gikan sa kapintas kag diskriminasyon.

- Luyag namon nga maprotektahan ang amon kinamatarung sa tanan nga porma sang kapintas kag diskriminasyon, respetuhon kag tratahon kami sang alalangay sa tanan nga higayon.
- Naaguman namon ang nahanarisari nga porma sg paghimulos (pisikal, emosyunal kag sekswal) kag pagdaug-daug sa amun panimalay, eskwelahan, sa kadalanan kag sa mga ulubrahan. Ang mga mamumugon nga kabataan masami nga nabutang sa katalagman sa lawasnon kag sekswal nga pagpanghimulos. Kag sa iban nga parte sang kalibutan, mga kabataan nga may pinasahe nga abilidad kag ang mga babaye nga kabataan nagapangatubang sang daku nga risgo tungod sang kakulang sa proteksyon kag katilingbanon nga pagtatap.
- Nakaeksperyensya man kami sang diskriminasyon kag kapintas sang mga kapulisan kag sang iban nga mga hamtung nga kuntani magaprotekta sa amun. Ang mga pulis kag mga awtoridad sang kasuguan dapat magrespetu kag maghatag proteksyon sa amon mga kinamatarung. Kinahanglan namon ang Sistema sang hustisiya nga paborable sa mga lamharon ilabe na gid sa mga may kasablagan pisikal kag mental.
- Sa panahon sg COVID 19 nga pandemya ang mga ginikanan naka eksperyensya sang mas mataas nga halintang sang kakapoy nga nagaresulta sang pagpanakit ukon pangastigo sa sulod sang panimalay. Gani ang gobyerno dapat maghatag sang psychosocial nga suporta kag serbisyo para sa kabataan, ginikanan kag manugtatap.

Pangtakop nga pahayag

Nagapanawagan kami sa tanan nga tagpatigayon gikan sa lokal pakadto sa pangkalibutanon nga halintang sa mga nagahimo sang mga desisyon kag polisiya nga may daku nga impluwensya sa amon kabuhi, nga mahatagan sang pagtamod ang amon mga demanda kag panan-awan kag makig angut sa amon sa pagpatuman sini nga mga desisyon kag polisiya. Ang paglikaw nga mapaiway ang paghimulos sang mga mamumugon nga kabataan kag ang pagtib-ong sang ila kinamatarung, sa ila ginhalinan, nagakinahanglan sang madalum nga pagkilala sang ila pag inangtanay sa tunga sang kinamatarung sang mga bata, pag amlig sang palibot kag kauswagan.

Sa dugang nga ihibalo sa online: www.dialogue-works.com

